

GUVERNUL
ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

▪ cărți

Fábián, Ernő: *Naplójegyzetek 1980–1990. Közzétette, bevezetővel és jegyzetekkel ellátta Bárdi Nándor és Filep Tamás Gusztáv [Însemnări de jurnal 1980–1990. Editat, prefață și note de către Nándor Bárdi și Tamás Gusztáv Filep]. Kolozsvár: Kriterion, 2010.*

Abstract. Autorul a predat 40 de ani filozofie și istorie la liceul din Covasna. Jurnalul scris în secret, de peste 600 de pagini, a fost găsit după moartea lui (2001). Din 1984 Fábián nu a mai putut publica din cauza a două cărți interzise, astfel și-a prelucrat gândurile prin scrierea unui jurnal. Cărțile și articolele lui apărute până atunci au prezentat minoritatea maghiară ca o entitate distinctă, având o identitate aparte. A fost printre primii care a renunțat la ideea că problema națională poate fi soluționată pe baza ideologiei marxist-leniniste. În jurnalul său confruntă propaganda sistemului cu realitățile de zi cu zi, cu un accent pe politica națională a sistemului ceaușist. Din notițe reiese clar că de la mijlocul anilor '80 elita maghiară din România se aștepta la o soluție finală (endlösung), o idee care a fost întărită de atrocitățile suferite de către turcii din Bulgaria și planurile de sistematizare rurală din România. În aceste condiții Ungaria a crescut în apreciere și problema emigrării a devenit o întrebare centrală. Meritul acestui volum este că – din moment ce nu a fost pregătit pentru posteritate și a fost scris zilnic – prezintă reflexiile și frământările autorului. Primim răspuns și la întrebarea cum a reușit UDMR să se prezinte în 1989 cu un armament ideologic gata pregătit. Cartea este deschisă de un studiu temeinic făcut, care situează jurnalul în opera de viață a lui Fábián, iar cititorul este ajutat în interpretarea însemnărilor de cca. 1300 de note.

Romániai magyar irodalmi lexikon V/1, V/2 [Lexiconul literaturii maghiare din România, vol. V/1 și V/2]. Bukarest–Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület–Kriterion Kiadó, 2010.

Abstract. Cu aceste două volume se încheie o amplă sinteză a creației spirituale maghiare din România, inițiată încă în anul 1968 și pornită cu apariția primului volum în anul 1981. Potrivit concepției inițiatorilor (care s-a realizat în acest interval de peste 40 de ani – vol. 2 (G-Ke) apărut în anul 1991, vol. 3 (Ki-M) apărut în 1994 și volumul 4 (N-R) apărut în 2002 – prin munca celor 200 de colaboratori), alături de articolele care îi prezintă pe autori au fost incluse în acest lexicon și articole de sinteză despre cele mai importante localități, focare de cultură maghiară în România de după 1918, articole de termeni literari, articole despre instituții culturale (edituri, societăți literare și științifice), precum și articole care prezintă activitatea artistică legată de literatură (compozitori, artiști plastici, actori, regizori care au avut o activitate legată de creația literară). Astfel, termenul de „literatură” trebuie înțeles în sensul cel mai larg al cuvântului. Ultimele două volume (5/1 și 5/2), cuprinzând articole între litera S și Z, oferă la articolele mai importante o bibliografie bogată, iar la sfârșitul volumului 5/2 un index de localități și o bibliografie sintetică.

Țigla, Erwin Josef (ed.): *Monumente și plăci comemorative pentru germanii din România deportați în fosta Uniune Sovietică. Denkmäler und Gedenktafeln für die ehemaligen deutschen Russlanddeportierten aus Rumänien.* Lectorat: Waldemar König. Reșița: Banatul Montan, 2010.

Abstract. Forumul Democratic al Germanilor din județul Caraș-Severin prin Asociația Germană de Cultură și Educație a Adulților din Reșița a editat până în 2009 trei volume de amintiri despre perioada deportării germanilor în fosta Uniune Sovietică în perioada 1945–1950, volume apărute în anii 1995, 1997 și 2005. Această apariție editorială din anul 2010, realizată cu sprijinul Departamentului pentru Relații Interetnice, este o nouă publicație în acest sens. Ea dorește să umple un gol al cercetării acestei perioade de istorie germană în România, a urmărilor și a comemorării ei. Prezenta carte-album a reușit să cuprindă între copertile sale, în mare parte, monumentele, plăcile comemorative precum și celelalte însemne distincte ale acelei perioade de deportare și ale urmării ei din Banat, Transilvania și Transilvania de Nord. Ea se dorește a fi doar începutul unor noi investigații în acest sens. Este o publicație bilingvă română–germană. Cuvântul introductiv este conceput de editorul cărții-album. Despre perioada deportării a relatat la începutul volumului Ignaz Bernhard Fischer, președintele

Asociației Foștilor Deportați Germani din România în Uniunea Sovietică. La finalul apariției sunt documentate jubileele deportării din 1995, 2000, 2005 și 2010, și reproduse documente și opere de artă (picturi) cu privire la această perioadă neagră din istoria minorității germane din România.

▪ reviste, articole

***Forschungen zur Volks- und Landeskunde*. Editura Academiei Române, Vol. 53, 2010.**

Abstract. De curând a apărut numărul 53/2010 al revistei *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, singura revistă a Academiei Române în limba germană, o publicație redactată în cadrul Institutului de Cercetări Socio-Umane din Sibiu. Numărul cuprinde în principal lucrări ale sesiunii jubiliare a institutului sibian, care a avut loc în octombrie 2009. Dintre articolele care au legătură cu minoritatea germană din România menționăm următoarele: medicul Robert Offner din Germania, specialist în istoria medicinei, își întitulează articolul „Studiosi Cibiniensis – Studenți sibieni în universitățile europene înainte de 1850, cu referire specială la medicinisti”; fostul cercetător al ICSU Sibiu, Joachim Wittstock, scrie despre activitatea lui „Harald Krasser, un colaborator al Institutului Academiei din Sibiu și al revistei *Forschungen*”; lucrarea lui Vigh Béla, se referă la „Disputele sinodale luterano-calvine în Transilvania secolului al XVI-lea”; Ștefan Firu se ocupă de legăturile dintre orașul „Sibiu și Țara Românească până în sec. al XVIII-lea”; contribuția cercetătoarei clujene Pál Judit se referă la „Planuri de reorganizare administrativă a Transilvaniei și începuturile desființării autonomiei săsești după Compromisul de la 1867”; Josef Sallanz din Germania se ocupă de „Politica românească privind cultura și minoritățile în perioada post-socialistă”, iar Gudrun-Liane Ittu a analizat „Publicațiile germane din România socialistă (1949–1989), un mijloc de păstrare a identității etnice”.

***Magyar Kisebbség*. Anul XV, vol. 55–56, nr. 1–2, 2010.**

Abstract. Articolele din numărul recent al revistei *Magyar Kisebbség* sunt axate pe tema „Reforma de stat, reforma constituției, administrație”. Articolul care pornește dezbaterile constituie raportul cu titlul „Raport al Comisiei Prezidențiale de Analiză a Regimului Politic și Constituțional din România – Pentru consolidarea statului de drept”, de Ioan Stanomir et al. Studiile care reflectează pe acest raport sunt următoarele: Czika Tihamér „Aspecte de drepturile minorităților ale raportului Stanomir”, Fórika Éva „Europenizarea” ca și cauză și motiv al modificării Constituției României”, Illyés Gergely „Crearea unui preambul constituțional în comparație internațională”, Márton Árpád „Modificarea constituției – perspectivă maghiară”, Varga Attila „Un Raport uitat și înțeles greșit”, Veress Emőd „Administrație, reforma statului, reforma constituției”. În blocul al doilea apar următoarele articole: „Înstrăinarea de valorile civice prin abuzul drepturilor constituționale de marjă” de Gabriel Andreescu, „Comunitate politică, comunitate națională, comunități teritoriale” de Miklós Bakk, „Câteva observații despre organizarea puterii executive” de Lucian Bojin, respectiv „Constituția României privită din perspectiva supremației dreptului (rule of law)” scris de către Valentin Constantin. În rubrica Atelier apare traducerea partea a doua a articolului „În ce măsură pot fi considerate «etnice» «partidele etnice»? Traectoria MDL din Bulgaria și a UDMR din România” (2) de Antonela Capelle-Pogăcean și Nadège Ragaru.

Catrina, Sonia: A fi rom în Europa comunitară. Despre drepturi și justiție socială. *Sfera Politicii*, vol. XVIII, nr. 12 (154), 2010, pp. 43–50.

Abstract. În acest studiu sunt interpretate normele, practicile și reprezentarea romilor care structurează spațiul social al țărilor în care s-au stabilit. Scopul articolului este de a înțelege mecanismele de închidere, excludere și invalidare care definesc spațiul social prin studiul politicilor urbane de integrare a romilor. Articolul poate fi accesat la [<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/art07-Catrina.html>].

Nóda, Mózes: The Historical, Political and Ecclesiastic Background of the 1927 Concordat between the Vatican and Romania. [Contextul istoric, politic și ecleziastic al Concordatului din 1927 dintre Vatican și Statul Român] *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, vol. 9, no. 27 (Winter 2010), pp. 281–301.

Abstract. Articolul analizează evenimentele care au precedat încheierea Concordatului dintre Sfântul Scaun și România (1927) și efectele acestuia. Atât Vaticanul cât și Regatul Român au manifestat interes pentru încheierea Concordatului.

Sfântul Scaun urmărea asigurarea unui cadru legal pentru viața Bisericii. Statul român spera ca acest document să contribuie la vizibilitatea sa internațională. Discuțiile începute în timpul domniei lui Al. I. Cuza și a regelui Carol I nu s-au soldat cu succes. Discuțiile au fost reluate după Primul Război Mondial. Textul Concordatului a fost redactat de reprezentanții Bisericii Greco-Catolice, fără consultarea episcopilor de rit latin din Transilvania. Finalizarea și ratificarea documentului au fost întârziate în parte din cauza obiecțiilor Bisericii Ortodoxe, în parte datorită dezacordului în privința sorții diecezelor latine din Transilvania și a Patrimoniului Sacru. Concordatul a fost contestat de către episcopii de rit latin din Transilvania datorită schimbărilor radicale privind structura diecezelor. Prevederile Concordatului stipulau fuziunea diecezelor de Oradea și Satu Mare și implicau probleme grave cu privire la administrarea fondurilor catolice latine, administrate de până la acea dată de Statusul Romano-Catolic. Concordatul a afectat de asemenea și funcționarea școlilor confesionale.

Articolul în format electronic vedeți la http://www.jsri.ro/new/?Current_issue.

▪ proiecte, rapoarte de cercetare

Romániai Magyar Lexikon – Enciclopedia Virtuală Maghiară din România. Fundația „Jakabffy Elemér Alapítvány”, Transindex, 2010.

Descriere. Enciclopedia Virtuală Maghiară din România este un proiect fără precedent, rezultatul cooperării între Erdélyi Magyar Adatbank (Referinte.Transindex.ro, vedeți pe adresa <http://referinte.transindex.ro/>) și diferite grupări științifice maghiare (Asociația Etnografică Kriza János, Fundația de Istoria Culturii Entz Géza). Folosind posibilitățile oferite de internet, portalul Transindex și Fundația „Jakabffy Elemér Alapítvány” doresc să facă accesibile pentru publicul larg cunoștințe despre sistemul instituțional și moștenirea culturală a comunității maghiare din România. Până la momentul de față rezultatele proiectelor au fost numai parțial bilingve, dar în cadrul proiectului Enciclopedia Virtuală Maghiară din România articolele au fost pregătite de la bun început atât în limba maghiară cât și în română. Scopul acestui proiect este prezentarea celor mai importante elemente din moștenirea culturală a comunității maghiare din România, respectiv asigurarea accesului publicului larg la o formă prelucrată a acestora. Astfel, pentru primul modul al Enciclopediei au fost prelucrate caracteristicile a 160 de monumente istorice ardelenne, respectiv au fost publicate 140 articole de istoria culturii și etnografie. Articolele au o lungime cuprinsă între 5.000–10.000 de caractere, iar pe lângă conținutul de descriere conțin și bibliografie, ilustrații și fotografii. Autorii sunt istorici ai artei, etnografi, istorici și istorici literari. Pentru continuarea acestui proiect susținut din fonduri europene vor fi întocmite liste de articole pe diferite domenii științifice, iar articolele, pe cât posibil, vor fi axate pe diferite fenomene și vor conține analiza științifică a particularităților comunității maghiare din Transilvania.

Acces pentru versiunea în limba română la <http://enciclopedia.transindex.ro/>, pentru versiunea în limba maghiară la <http://lexikon.adatbank.ro/>.

Sondaj de opinie. Percepția publică a minorității rome din România. Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (IRES), 2010.

Descriere. Cercetarea a fost realizată de către Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (IRES) în contextul repatrierii romilor din Franța. Decizia Guvernului de la Paris a generat un val de nemulțumire din partea cetățenilor de naționalitate romă și a atras o vizibilitate crescută a romilor atât în presa din România, dar și în media internațională.

Sondajul a fost realizat prin metoda CATI, în perioada 31 august–1 septembrie 2010, pe un eșantion probabilist, multistratificat, reprezentativ la nivel național, compus din 1.231 de persoane de 18 ani și peste. Eșantionul a fost ponderat după sex, vârstă, educație și naționalitate. Marja de eroare admisă pentru întregul eșantion este de +/- 2,8%.

Studiul relevă că, în continuare, în percepția publică românească, romii sunt priviți special: 54% dintre români au o părere proastă și foarte proastă despre această minoritate. În același timp însă, alți minoritari – maghiarii sau germanii spre exemplu – sunt priviți de către cetățenii români în termeni mai puțin negativi. În opinia respondenților, problema romilor este o problema europeană și nu doar a României (69%), însă aceștia sunt de acord că romii nu au fost integrați într-o societate de tip european pentru că nu au dorit să fie integrați.

Studiul *Percepția publică a minorității rome din România* face parte din proiectul *Expertiza socială*, iar date cu privire la cercetările efectuate în cadrul acestui proiect pot fi descărcate de pe website-ul www.ires.com.ro sau vizualizate pe blogul <http://irescop.blogspot.com>.

▪ despre buletinul informativ Noutăți

Lucrările științifice recent apărute și evenimentele de importanță majoră în domeniul cercetării minorităților naționale din România incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea lui sunt rugați să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro. Cei care nu doresc să primească acest buletin informativ sunt invitați să ne contacteze în acest sens.

Informații detaliate în legătură cu proiectul *Noutăți în cercetarea minorităților naționale din România* și numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina de internet ISPMN [<http://ispmn.gov.ro/>].